

FORMATIVE VALENCES OF *BILLIONAIRE BOY* BY DAVID WALLIAMS

Larisa Ileana CASANGIU
"Ovidius" University of Constanța

Abstract: 'Billionaire Boy' is a famous children's fiction book written by David Walliams, published in 2010 in England and in 2013 in Romania, that can be considered a "compulsory lecture" (a book that every student should read) for children from nowadays considering that it has a lot of formative valences and presenting in a realistic, concise and attractive way a sequence of Joe's life, a 12-year-old billionaire boy. The book talks about false friends, the changes suffered by the human individuals owning huge fortunes and one's attitude towards money but also talks about friendship, true values, childhood issues and general aspects of life.

Keywords: billionaire boy, formative valences, narrative technique.

Cele peste două sute de pagini ale operei *Băiatul miliardar* (de David Walliams) pot indica acest volum drept un roman, însă firul epic unic, focalizarea asupra protagonistului, lipsa episoadelor colaterale și puținătatea personajelor, îl situează între povestire și nuvelă, autorul mărturisind în „Mulțumiri” că a fost deja denumit „una dintre cele mai bune povești scrise vreodată” (p. 8).

Subsumabilă literaturii pentru copii, cartea surprinde o secvență din viața lui Joe Bostan, băiatul miliardar „absurd de bogat” (p. 9), într-un limbaj accesibil copiilor, un stil cu aspect epistolar (predominând totuși narațiunea de tip heterodiegetic), schematic pe alocuri, chiar telegrafic, cele trei moduri de expunere împletindu-se armonios, având ca trăsături concizia, claritatea, plasticitatea, nota comică și oralitatea. Uneori opera capătă aspect de eseu (prin eclecticismul informațiilor oferite), realizând în chip măiestrit o imagine/situație inițială pe care cei mai mulți dintre copiii și adolescenții contemporani nouă o cred ideală (a deținerii unei uriașe puteri financiare), dar care se dovedește plină de neajunsuri, împovărătoare și jenantă, iar prin notele grotești, chiar indezirabilă.

Asemenea romanului autohtonului Cezar Petrescu, *Baletul mecanic*, *Băiatul miliardar* aduce în discuție consecințele negative ale excedentului de capital material, tratând însă lucrurile mult mai tranșant, cu accente sarcastice, dar și cu umor fin, pentru că autorul român nu îl vizează drept cititor ideal pe copil și pare preocupat mai cu seamă de dezumanizarea personajelor excesiv de bogate, de blazarea lor, de dificultatea (dacă nu chiar, de imposibilitatea) găsirii plăcerii și a bucuriei de a trăi, în condițiile în care stimulii-prag ai stării lor afective aproape că nu mai sunt funcționali, întrucât toate plăcerile și bucuriile vieții fiind nu doar gustate, ci devenind o stare permanentă de spirit, deasupra și dedesubtul căreia nu se află nimic. Altfel spus, în timp ce scriitorul Cezar Petrescu îndeamnă adultul la reflecții filosofice, scriitorul englez David Walliams reliefează consecințele negative concrete ale bogăției băiatului miliardar (și a familiei sale), demonstrarea lor realizându-se la modul cel mai elocvent cu putință, cu mijloace aproape tehnice (enumerări sub formă de liste, formula

matematică a calculării veniturilor încasate de tatăl protagonistului, inserarea unor documente menite să confere autenticitate scriiturii, oferirea de date, nume, informații de natură să persuadeze tânărul cititor privind situația prezentată).

Posibilitatea citirii textului în aproximativ două ore chiar de către elevi, multitudinea imaginilor artistice cu o doză mare de concretețe, sugestibilitatea, modul profund verosimil al înfățișării lucrurilor, surprinderea unor aspecte generale ale dorințelor și trăsăturilor copiilor și adolescenților în portretul protagonistului, sunt doar câteva dintre argumentele care justifică statutul de „bestseller” al cărții, faptul că este citită, apreciată, recomandabilă chiar și adulților care cred doar în valori materiale.

Efectele rapidei îmbogățiri („peste noapte”) se adaugă celor generale ale îmbogățirii treptate, unul dintre acestea constând în disprețul bogățiilor cu tradiție (cu vechime) față de proaspeții îmbogății, manifestat cu o adevărată solidaritate de „breaslă” (a grupului celor cu tradiție), la modul cel mai ostentativ față de Joe, considerat un *outsider* („toți cei de la școală îl priveau de sus” p. 25). Mai mult, recenta îmbogățire a familiei Bostan duce la destrămarea cuplului - mama divorțează, obține „zece miliarde de dolari la partaj” (p. 16) și pleacă împreună „cu Alan, șeful grupului de cercetași din care făcea parte Joe” (idem), conform zvonurilor, cu propriul iaht gigantic, să navigheze pe coastele Dubaiului -, la răcirea relațiilor parentale (Joe este ignorat de mamă și neînțeles de tată), la renunțarea la plăcerile culinare simple (precum „plăcinta ciobănească”) pentru alimente „fițoase, cum ar face orice bogătaş care se respectă” (p. 30), chiar dacă acestea din urmă nu le sunt pe plac („E scârbos, dar cumplit de scump, așa că trebuie să ne apucăm să mâncăm de-astea” – idem).

Acumularea de bunuri materiale este redată printr-o listă ce frizează nu doar absurdul, ci patologicul și grotescul, de la jucării dorite, în general, de băieții de pretutindeni (avem în vedere țările civilizate) – de exemplu, un câine robot din Japonia (p. 10) și simple plăceri copilărești („un aparat de popcorn” – idem), până la cantități ridicole de obiecte („500 de perechi de adidași Nike” – p. 9) și personal și privilegii demne de un rege în sclavagism („maseuză personală aflată la dispoziția lui 24 de ore din 24” – p. 10; „Odată, Disneyworld s-a închis o zi întreagă, doar pentru ca el să nu fie nevoit să stea la coadă ca să se dea în mașinuțe” - p. 11) și o sumă nejustificat de mare de cheltuială („100000 de lire pe săptămână, bani de buzunar” – idem) și de inutilități (crocodili, un rechin etc.).

La fel de grotescă apare și Safira, *fata de la pagina 5*, atât prin vestimentație, prezență, cât mai ales prin dorințele de înavuțire exprimate. În acest sens, este grăitoare lista de cadouri pe care ea o întocmește pentru ziua sa (care urma să aibă loc peste unsprezece luni!): „Un Rolls Royce decapotabil din aur masiv / Un milion de lire, cash / 500 de perechi de ochelari de soare Versace / O casă de vacanță (mare) în Marbella / O găleată de diamante / Un unicorn / O cutie de bomboane (mare) Ferrero Rocher / Un iaht uriaș, enorm, adică foarte mare / Un acvariu mare de pești *topicali* / Filmul *Un chihuahua din Beverly Hills* pe DVD / 5000 de sticle de parfum Chanel / Încă un milion de lire, cash / Niște aur / Abonament pe viață la revista *OK* / Un avion privat (unul nou /.../ nu la mâna a doua) / Un câine vorbitor / Chestii scumpe, în general / 100 de rochii de firmă (nu-mi pasă de care, dacă sunt scumpe. De oricare. Pe alea care nu-mi plac poate să le vândă mama la piață) / O jumătate de litru de lapte semidegresat / Belgia” (p. 113).

Chiar la o superficială *analiză a produselor activității* la care se pretează această listă, reies clar numeroase trăsături ale personajului: infantilismul autoarei (își dorește lucruri ieftine, de utilitate imediată/redușă: *o cutie de bomboane Ferrero Rocher*, filmul *Un chihuahua din Beverly Hills* pe DVD, *un câine vorbitor*, *o jumătate de litru de lapte semidegresat*), precaritatea cunoștințelor ei de cultură generală (știe să scrie *Rolls Royce* și *Chanel*, dar nu „tropicali”); crede să diamantele se vând/cumpără la găleată; vrea „niște aur”, crede că parfumul poate fi păstrat zeci de ani; își dorește *un unicorn*, fără precizarea dacă termenul desemnează un animal - fabulos sau nu - sau o companie evaluată la peste un miliard de dolari!; crede că o țară – Belgia - poate fi cumpărată), snobismul (*Chestii scumpe, în general; 100 de rochii de firmă*), aviditatea după știri din viața personalităților (*abonament pe viață la revista OK*), educația deficitară (atât prin ceea ce își dorește, cât și prin faptul că i se pare firesc, moral și legal ca rochiile de firmă care nu-i plac să fie vândute de mama sa la piață!), materialismul/mercantilismul său, fără preocupări spirituale, eclecticismul și redundanța limbajului (alături chestiuni extrem de diferite, vrea *un milion de lire, cash*, apoi *încă un milion de lire, cash!*), stupiditatea listei.

Safira formează, prin superficialitate, perechea firească a domnului Bostan, însă o pereche absolut ridicolă (prin înfățișarea contradictorie, prin diferența de vârstă și, mai ales, prin sentimentele/dorințele extrem de diferite care îi țin alături), întregind portretul partenerului său, ambii fiind caracterizați de note caricaturale care uneori induc repulsia. Ca mentalitate privind bunăstarea, prin viziunea materialistă, personajul se alătură lui Parpangel, protagonistul *Țiganiadei* (de Ioan Budai Deleanu), care, în călătoria sa onirică în Rai, vede, în loc de nisip, pietre scumpe, aur, și o abundență culinară cu specific autohton (râuri de lapte dulce, maluri de mămligă moale, dealuri și coaste de caș, brânză, slănină, cârnăciori aioși, cartaboși etc., de unde te poți înfrupta și adăpa fără osteneală).

Lipsa depunerii oricărui efort (în special fizic) de către Joe în procurarea și utilizarea mijloacelor de *loisir* de care dispune, are și o consecință indezirabilă în plan estetic și privind sănătatea: Joe este obez. Însă, paradoxal, tocmai acest handicap îi aduce în viață aspectul cel mai tânjit: un prieten sincer, de caracter, care, în final, îi va deveni frate vitreg.

Pierderea întregii averi provoacă o reevaluare personală, o reechilibrare a relațiilor dintre personaje, întregirea familiei pe noi criterii.

Cartea se dovedește interesantă și din perspectiva profesorului caracterizat de o serie de redundanțe verbale care individualizează breasla de apartenență de pretutindeni, enumerate cu oralitate și umor: „Pe locul zece... / - Mergeți, nu alergați. // Pe locul nouă, nedetronat până acum... / - Ce mesteci acolo? // Urcă trei locuri, pe opt... / - Încă vă mai aud vorbind. // Pe locul șapte, un fost numărul unu... / - Nu mai încape nicio discuție. // O nouă intrare, pe locul șase... / De câte ori trebuie să-ți spun? // Cade un loc în clasament, ajungând pe cinci... / - Atenție la ortografie! // Un alt nedetronat, pe locul patru... / - Nu faceți mizerie! // O nouă intrare în clasament, pe locul trei... / - Vrei să-ți iei examenele? // Pierzând la mustață locul unu... / - Ce-ar fi să faci asta acasă? // Rămâne în continuare pe primul loc... / - Nu-ți faci rău doar ție, ci întregii școli.” (pp. 77-78)

Tehnica narativă prin care este instituită opera constă în înlănțuirea a douăzeci și șase de episoade/scurte capitole și un post-scriptum, discursul adresându-se direct cititorului, interpelat frecvent („V-ați imaginat vreodată cum ar fi să aveți un milion de lire? /.../ Faceți

cunoștință cu Joe Bostan.” – p. 9; „**Ding!** / Nu, cititorule, asta nu-i soneria ta. Nu e nevoie să te scoli.” – p. 48; „Nici de data asta n-a fost soneria ta, cititorule!”- p. 74). Pagini întregi umplute cu un singur cuvânt repetat („BI-LĂ! – pp. 38-41) sau prelungirea fiecărui sunet al unui cuvânt pe câteva rânduri (redată grafic prin litere) – scârț - p. 13; Țîr – p. 74 -, dar și enumerările de obiecte și nume de câte un cuvânt pe rând, prezintă valențe multiple: conferă oralitate scriiturii; sugerează reacția emoțională care le generează, le însoțește sau pe care o induc, imprimă o notă comică textului, dau răgaz cititorului să se amuze, să se distreze, să empatizeze cu personajele sau să umple cu imaginația sa spațiile alveolare create astfel, să se bucure că parcurge rapid textul, să cugete.

Joe nu este doar personajul principal, ci și personajul pivot asupra căruia se focalizează perspectiva autorială, cartea conținând numeroase elemente care îi conferă atractivitate față de micul cititor. În primul rând, denumirea „bucatelor” din meniul bucătăriei școlii din cartier. Oricare denumire a felurilor de mâncare de aici conține, mai cu seamă, sugestii privind reacția copiilor de mâncarea gătită: *hamsteri pe pâine prăjită, lazane păroase, macaroane mucioase, omletă de șoșoni, orez cu mătreață, pisoii carbonizat, tartă din căcăreze de veveriță cu frișcă sau înghețată, tocană de molii, pudel fiert, șarlotă de șobolan* (pp. 69-72). Astfel, putem considera că avem de-a face o adevărată estetică a scabrosului, cum ar putea fi denumită!

Tot în categoria elementelor atractive pentru copii se încadrează poreclele unor cadre didactice (*Domnișoara Țâfnă*) și ale unor elevi (*Râmătorii*), dar și lista numelor inadecvate cadrelor didactice (exemple: Puiu Găină, Crenguța Busuioc, Stan Castan, Eva Pora, Mioara Ciobanu, Ana Poda, Michelangelo Bălosu, Rândunel Pisică, Afrodita Urātu – pp. 139-141).

Cartea este valoroasă și prin oferirea, în ediția în limba română, a unor explicații și informații culturale în notele de subsol (explicarea unor termeni: *șicană, heliport*; prezentarea unor publicații: *OK, Heat, Financial Times, The Guardian, Daily Star*, a unor evenimente istorice: *bombardamentul de la Pearl Harbour* sau a unor personalități: *Piers Morgan*).

Conștientizarea unor probleme cu care se confruntă oamenii foarte bogați (falsa prietenie arătată de oportuniști, lipsa unui prieten adevărat, acuzații false de vătămare sau de hărțuire) constituie o altă piesă de rezistență a operei în ce privește recomandarea ei spre lectură unui public divers.

Totodată, cartea poate constitui și un îndreptar pentru părinții care, în căutarea banilor, se îndepărtează (cel puțin fizic) de odrasle: „asta-i ceea ce vreau și eu! exclamă Joe. Să-mi petrec mai mult timp cu tata. Nu-mi pasă de toți banii ăia stupizi” (p. 183)

Nu lipsite de importanță pentru copii sunt ilustrațiile realizate de Tony Ross, grafica și caricaturile sale contribuind la accesibilizarea mesajului textului, la sublinierea comicului de situație și la creșterea gradului de plasticitate și de expresivitate ale limbajului.

NOTĂ: Pentru citările precizate în paranteze (în corpul textului) s-a folosit ediția: Walliams, David, *Băiatul miliardar* (trad. Diana Marin-Caea), Ed. Arthur, București, 2013 (Ilustrații: Tony Ross)

BIBLIOGRAFIE

1. Budai Deleanu, Ioan, *Țiganiada*, Ed. Litera Internațional, București – Chișinău, 2001
2. Casangiu, Larisa Ileana, *Literatură română și literatură pentru copii. Note de curs și sugestii de lecturi plurale ale unor opere*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura NAUTICA, Constanța, 2007
3. Casangiu, Larisa Ileana, *Valențe formativ-instructive ale literaturii pentru copii*, în: *Repere în organizarea procesului didactic la disciplina Limba și literatura română, în învățământul primar*, Editura NAUTICA, Constanța, 2009 (ediția a II-a revizuită și adăugită), pp. 102-103
4. Petrescu, Cezar, *Baletul mecanic*, Ed. Junimea, 1987
5. Walliams, David, *Băiatul miliardar* (trad. Diana Marin-Caea), Ed. Arthur, București, 2013 (Ilustrații: Tony Ross)